

conducting classes, educational activities and organization of teaching and education of using the latest technologies of health-saving.

The purpose of the article is to reveal the nature and content of art therapy and the main conditions for their successful use on the lessons of health basics in elementary school.

Under the theme and purpose, the following tasks are defined: identify aspects of educational activities using art therapy at the lessons «Fundamentals of health» in the primary school; determine the effectiveness of the use of one type of health-saving technology.

To achieve this goal and resolve identified tasks the following methods were used: analysis of methodological and educational materials and teacher's observation.

Health-saving process of introducing technology in the educational process of primary schools includes a number of components, one of which is art therapy. A variety of forms of art therapy allows to use it at different stages of the lesson: actualization of basic knowledge of primary school children; learning new material; consolidation of the acquired knowledge and skills; during physical workout etc. Despite the variety of art-therapy types that primary school teachers use such types of art therapy attracted our attention: tales-therapy, play therapy and musical therapy which are used at the lessons of «Fundamentals of health» as a way to motivate the learner to permanent healthy lifestyles and safe life. The main task of the tales-therapy during teaching «Fundamentals of health» are: modeling specific situations, their staging; discussing the behavior of the characters; separation of positive and negative traits of the fairytale characters, which is aimed at improving the efficiency of practice of learner. Game-therapy is one of the most effective forms of work with children, which helps to interest and encourage them to study and assimilation of a new material. At all the lessons teachers use a method of health-saving technology like music therapy. This method is combined with exercises for eyes, finger exercises, acupressure, active physical training workouts, and breathing exercises by O. M. Strelnikova, accompanied by appropriate music, dance moves, poetry and video files. One of the interesting and effective methods of health-saving technology is aromatherapy, which helps stimulate brain activity of children to focus their attention and conduct disease prevention.

Analysis of modern scientific and methodological literature, summarizing the experience of leading experts indicate that the implementation of such health-saving technology as art therapy is not justified and not completely investigated in the study process of school subject «Fundamentals of health» in primary school. Prospects for further research are related to the study of the effectiveness and methodology of lessons «Fundamentals of health» and the use of art therapy in secondary schools.

Key words: *health, healthy lifestyles, health-saving technology, primary school, younger students, subject «Fundamentals of health», art therapy.*

УДК 159.9

Лариса Рубан

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

МИСТЕЦТВО ТВОРЕННЯ ТЕРАПЕВТИЧНИХ КАЗОК

Стаття розкриває різноманітні аспекти творення терапевтичних казок, які спрямовані на психологічну й педагогічну допомогу особистості. Підкреслено, що казкотерапія допомагає скорегувати поведінку дитини, певні психологічні відхилення, розкрити творчий потенціал, прищепити моральні цінності. Крім того, терапевтична казка лікує душу і торкається найважливіших почуттів людини, а

same: дружби, любові, стосунків у родині, життєвих цінностей, особистого зростання. З'ясовано, що унікальність казкотерапії, як методу практичної психології і педагогіки, в тому, що вона, по-перше, не має вікових обмежень і, по-друге, її можна застосувати як до людей, які «нормально» розвиваються, так і до людей, які мають особливості психофізичного розвитку.

Ключові слова: казка, терапевтична казка, казкотерапія, педагогічна і психологічна допомога.

Постановка проблеми. Усі ми родом з дитинства – звідти, де казка відіграла важливу роль у нашому житті. Кожен з нас пам'ятає той особливий момент, коли матуся чи тато відкривали книжку, і подорож у казку починалася... Усі діти живуть у світі фантазії: хтось із них малює у своїй уяві велетенські замки, хтось літає під хмарами, а хтось розмовляє з тваринами. Казка допомагає дитині подолати труднощі, невпевненість у собі, тривожність. Світ дитинства забарвлений у емоційно-чутливі кольори, і саме вони допомагають дитині найефективніше сприймати інформацію про навколишній світ. За словами відомого українського вченого-педагога М. Лещенко: «Казки навчають дитину знаходити вихід із складних ситуацій, вірити в силу добра, любові, справедливості, краси. Діти дуже люблять казки тому, що в них компенсується недостатність дій у реальному житті, і стає можливою реалізація їх творчого потенціалу» [3, 121]. Помилково думати, що казкотерапія орієнтована лише на дітей, адже і у душі кожної дорослої людини живе маленька дитина, яка з величезним задоволенням любить не лише слухати різноманітні казкові історії, але й самостійно вигадувати їх. Дорослі залюбки створюють казкових героїв, які долають різноманітні перешкоди, труднощі, страхи тощо. Батьки часто розповідають власні вигадані історії своїм дітям. Заряна і Ніна Некрасови – авторки книги «Казкові можливості», підкреслюють: «Казки – це як пухнасті хмаринки, які плывуть над головами, такі хмаринки ми бачили колись у найкращий день свого життя» [5, 14].

Аналіз актуальних досліджень. Різні аспекти казки окреслені у працях відомих зарубіжних і вітчизняних психологів і педагогів. Серед них: Е. Фромм, Е. Берн, Е. Гарднер, А. Менегетті, Р. Азовцева, Т. Грабенко, М. Осоріна, А. Осипова, Е. Петрова, Н. Пезешкіан, Т. Зінкевич-Євстігнеєва, Л. Виготський, В. Сухомлинський, М. Лещенко, Л. Терлецька, Н. Цибуля, Н. Некрасова та інші. Відомі психотерапевти З. Фрейд, О. Ранк, К. Юнг та інші досліджували, яким чином казка впливає на психіку людини.

Мета статті – розкрити різноманітні аспекти творення терапевтичних казок, які спрямовані на психологічну й педагогічну допомогу особистості.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовувалися переважно теоретичні методи дослідження: вивчення, аналіз й узагальнення спеціальної психолого-педагогічної літератури з метою виявлення стану досліджуваної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Лікування казкою відіграє суттєву роль у психотерапії, оскільки казка допомагає скорегувати поведінку дитини, подолати певні психологічні відхилення, розкрити творчий потенціал, прищепити моральні цінності. Дж. Кемпбелл підкреслював, що: «Казка є основним підґрунтям душі» [9, 1].

За словами Р. Ткач: «Казка стає терапевтичною лише тоді, коли дитина ототожнюється з її героями, може провести паралель між сюжетом і власним життям і отримує певний урок...» [8, 7].

Відомий психолог Т. Зінкевич-Євстігнеєва розуміє під «казкотерапією» виховну систему, яка відповідає внутрішньому світу людини. Психолог розмежує казки таким чином: 1) художні; 2) дидактичні; 3) психокорекційні 4) психотерапевтичні; 5) медитативні [2]. Художні казки – це літературні твори (казки, легенди, оповідання тощо). Дидактичні казки – це казки, які носять мотиваційну функцію і мають на меті мотивувати людину до вивчення певного матеріалу. Психокорекційні казки – це казки, які створюються психологами, лікарями, батьками з метою усунення певної психологічної проблеми у дитини. Психотерапевтичні казки – це казки, які допомагають людині змінити себе, своє світосприйняття. До таких казок вдаються в тому випадку, коли інші способи розв'язання проблеми виявляються неефективними, коли людина змушена змиритися з певною ситуацією. Головне завдання медитативної казки – це зняття певного психологічного напруження, стресу тощо [2].

На нашу думку, терапевтична казка – це особливий вид казки, слухаючи яку відбувається психологічна робота на підсвідомому рівні. Терапевтична казка лікує душу і торкається найважливіших почуттів людини, а саме: дружби, любові, стосунків у родині, життєвих цінностей, особистого зростання. Якщо уважно читати казку, то, безумовно, можна знайти важливе джерело мудрості.

Досить складно відстежити, коли з'явилася казка. Певно казка з'явилася тоді, коли перша людина почала розмовляти. У давнину ніхто не записував казки, вони передавалися із вуст в уста. Тому не дивно, що існує декілька версій однієї казки. Так, казку про Попелюшку можна зустріти у 340 версіях. Казка розповідає про дівчину, яка загубила кришталеву тфельку на королівському балу. Принц знайшов власницю тфельки і одружився з нею. У ранній китайській версії казки, записаної у 840 році, йшлося про святковий карнавал, а в ролі принца був імператор [6].

Постає запитання: як створюється казка? Вона створюється із будь-чого – з тих речей, які нас оточують: іграшок, меблів, предметів побуту тощо. Героями казок можуть бути як звичайні люди, так і феї, чарівниці, відьми, велетні, карлики, птахи і звірі, які знають мову людей.

Ми переконані, що казка, як один із видів терапії, привертає увагу спеціалістів, перш за все тим, що це – універсальний метод лікування,

оскільки може бути ефективним як під час роботи з дітьми, так і з дорослими. До основних функцій казкотерапії належать: діагностична, прогностична, виховна, коригувальна. *Діагностична* функція є основоположною функцією казкотерапії, оскільки має на меті визначити психологічний стан дитини і способи розв'язання проблеми. *Прогностична* функція казкотерапії допомагає спрогнозувати майбутні дії дитини і особливості її поведінки у певних ситуаціях. *Виховна* функція покликана виховати дитину, подолати її проблеми і труднощі за допомогою подій, героїв і сюжетів, які мають місце у тій чи іншій казці. *Коригувальна* функція є завершальним етапом казкотерапії – ми отримуємо той результат у поведінці дитини, до якого прагнули.

Засновник позитивної психотерапії Н. Пезешкіан виділяє наступні функції казки: 1) *функція дзеркала* (казки відображають внутрішній світ людини); 2) *функція моделі* (казки відображають різні проблемні ситуації і способи їх розв'язання); 3) *функція посередника* (казка виступає посередником між клієнтом і психологом); 4) *функція збереження досвіду* (казка продовжує діяти в житті людини після завершення казкотерапії); 5) *функція повернення на попередні етапи індивідуального розвитку* (казка сприяє розвитку творчих здібностей, відкриває двері дитинства, фантазії, чудес); 6) *функція альтернативної концепції* (казка пропонує ситуацію, яку людина може або прийняти, або відхилити); 7) *функція зміни позиції* (казка допомагає сформулювати нове переживання, новий погляд на життєву ситуацію і, як наслідок, змінити позицію, з якої розглядалася та чи інша ситуація) [7].

Австралійський психолог Д. Бретт наголошує на тому, що діти знаходять у казкових історіях відгуки власного життя. Вони прагнуть користуватися прикладом позитивного героя у боротьбі зі своїми страхами і проблемами. Крім того, казки дарують надію дитині, що, без сумніву, є досить важливим моментом. Оскільки, дитина, яка втратила надію і яка відмовляється від боротьби, ніколи не досягне успіху [1]. На нашу думку, у даному випадку дорослий, який втратив надію, також ніколи не досягне успішного результату у своїх справах. Це є ще одним доказом того, що казкотерапія є засобом лікування, який може бути застосований і стосовно дорослих. Крім того, казка допомагає як дітям, так і дорослим пізнати себе. Казка дарує дитинство.

За словами психолога Р. Ткач, авторки книги «Казкотерапія дитячих проблем», для того, щоб казка набула психотерапевтичного характеру, автор повинен дотримуватися певних правил. По-перше, казка повинна відповідати проблемі дитини, але не прямо, а опосередковано. По-друге, казка – це варіант розв'язання проблеми, що теоретично збагачує життєвий досвід дитини. Слухаючи терапевтичну казку, дитина знаходить варіанти розв'язання власних проблем. Якщо дитина не спроможна знайти власні варіанти, то дорослі можуть запропонувати свої варіанти розв'язання проблеми. По-третє, сюжет казки повин мати чітку послідовність, а саме:

жили-були (початок казки, зустріч дитини з казковими персонажами), *раптом* (герой казки зустрічається з проблемою, яка співзвучна з проблемою дитини), *через це* (казка переходить в інше русло, тобто пропонується варіант розв'язання проблеми), *кульмінація* (герої казки долають проблему, конфлікт тощо), *розв'язка* (результат дій героїв, тобто, якщо герой зробив хороший вчинок – отримав винагороду, а якщо ні – отримав покарання. Розв'язка терапевтичної казки завжди повинна мати позитивний характер), *мораль казки така...* (герої казки отримують певний урок зі своїх дій) [8, 8-9].

У книзі «Казкотерапія дитячих проблем» авторка пропонує казкові сюжети для наступних категорій дітей: 1) казки для лякливих дітей (казки, які допомагають у боротьбі з темрявою, казки для дітей, які бояться робити уколи і прищеплення); 2) казки для гіперактивних дітей; 3) казки для агресивних дітей; 4) казки, спрямовані на запобігання розладів поведінки з фізичними проявами; 5) казки, орієнтовані на залагодження сімейних стосунків; 6) казки, які спрямовані на підтримку дитини, яка зіткнулася зі смертю [8].

У праці «Казкотерапія. Виховуємо, розвиваємо, звільняємо дитину від психологічних проблем» Г. Ломакіна підкреслює, що терапевтична метафора передбачає певні етапи, які логічно витікають один з одного. Так, перший етап – це сюжетна лінія. Створюючи терапевтичну казку, автор повинен окреслити схожість ситуацій дитини і головного героя. Дана рекомендація співзвучна з рекомендацією, запропонованою Р.Ткач, автора книги «Казкотерапія дитячих проблем» [8]. Між ситуаціями повинна бути деяка схожість, вони не повинні повністю копіювати проблему дитини. Другий етап – це «навіювання і команди». За словами Г. Ломакіної, у даному випадку йдеться про ті цінності, які завуальовано дорослі/педагоги хочуть передати дітям. Такими цінностями можуть бути: любов, підтримка, бажання допомогти попри все. Третім етапом терапевтичної метафори є участь усіх репрезентативних систем. Іншими словами, розповідаючи терапевтичну казку, дорослі/педагоги повинні задіяти усі канали сприйняття інформації дитиною. Дорослі/педагоги можуть не просто розповідати казку, а задіяти різні додаткові засоби, а саме: жести, міміку, музичний супровід. Четвертим важливим етапом терапевтичної метафори є сам процес розповіді казки. Йдеться про тембр голосу розповідача. Так, казку можна розповісти по-різному: втомленим, радісним, монотонним голосом тощо [4].

Для прикладу наведемо авторську терапевтичну казку, яка розповідає історію про принцесу на ім'я Келла та її вірного друга Ведмедика, який знав мову людей.

На зміну золотому літу, яке подарувало Келлі низку цікавих і веселих пригод, прийшла щедра осінь. Усі дітлахи поспішали до школи. Вони були схвильовані, охайно одягнені і в руках несли красиві букети квітів. У дітлахів було свято – свято першого дзвоника. Не стала винятком і

Келла, якій влітку виповнилося сім років і для неї прийшов час сісти за шкільну парту. Ввечері, напередодні першого вересня, Келла хвилювалася, оскільки ніколи не ходила до школи і не знала, чого очікувати. Ведмедик заспокоїв дівчинку: «Келло, не хвилюйся! Я впевнений, що тобі сподобається у школі! Там ти дізнаєшся про неймовірні речі – арифметику, письмо і читання». Келла схвилювано відповіла на те: «Ведмедику, що робити, якщо я нічого не зрозумію?». Ведмедик мовив: «Келло, ти така розумна і кмітлива дівчинка, що я впевнений, що ти будеш вчитися на відмінно, матимеш багато друзів і навчання для тебе стане цікавою пригодою». Ведмедик додав: «Моя люба Келло, лягай відпочивати, набирайся сил, оскільки завтра на тебе очікує досить важливий день – свято першого у твоєму житті дзвоника». Келла прислухалася до поради Ведмедика і занурилася у міцний сон, у якому вона подорожувала світом цікавих шкільних предметів.

Вранці першого вересня Ведмедик прокинувся зі сходом сонця і зібрав для Келли найкрасивіші квіти, котрі дівчинка подарувала своїй першій вчительці. Це був хвилюючий день. Келла вперше переступила поріг школи, сіла за шкільну парту і познайомилася з однокласниками.

У вирії шкільних турбот минав день за днем. Келла наполегливо навчалася і отримувала відмінні оцінки, чим радувала свого найліпшого друга Ведмедика. Скільки нового і цікавого дізнавалася дівчинка кожного дня. Після школи вона поспішала до свого дому, де на неї з нетерпінням очікував Ведмедик. Келла розповідала про цікавий світ математики і читання, а Ведмедик уважно слухав розповіді дівчинки, боячись пропустити хоча б якусь деталь.

Келла так завзято навчалася, що стала рідко гратися на подвір'ї. Одного дня дівчинка повернулася зі школи, пообідала і, як завжди, сіла виконувати домашнє завдання, яке вона отримала у школі. Раптом Келла відчула сильний біль у спині. Дівчинка не могла, навіть, поворухнутися. Ведмедик почав хвилюватися, оскільки не знав, як полегшити нестерпний біль Келли. Єдине, що порадив Келлі турботливий Ведмедик – лягти відпочити. Дівчинка прислухалася до поради ліпшого друга і спробувала заснути. Біль був настільки сильним, що всю ніч дівчинка не зімкнула очей. На ранок Ведмедик вирішив діяти. Він був впевнений, що найкраще рішення – це викликати лікаря. Ведмедик сказав дівчинці: «Келло, не хвилюйся! Скоро твій біль вщухне, оскільки я викликав лікаря, і він уже в дорозі». Незабаром приїхав лікар. Він уважно оглянув дівчинку і сказав, що усі її проблеми зі спиною через малорухливий спосіб життя. Лікар розповів, що спина частіше за все болить із-за проблем хребта, який є важливою частиною скелету людини. Лікар сказав: «У середині хребта знаходиться частина центральної нервової системи – спинний мозок, який бере участь у контролі і регулюванні процесів більшої частини організму. Тому, важливо

виконувати спеціальні вправи для укріплення м'язів спини і розвитку гнучкості хребта. Крім цього, фізичні вправи для м'язів спини сприятимуть покращанню постави, що дуже важливо для здоров'я і зовнішньої краси». Лікар призначив дівчинці ліки і додав, що щойно біль вщухне, вона повинна кожного дня виконувати фізичні вправи. Келла подумала, що й справді, вона так наполегливо навчалася у школі, що досить мало часу приділяла активним іграм на подвір'ї.

Келла приймала ліки, призначені лікарем, і згодом біль у спині вщух. Ведмедик сказав дівчинці: «Келло, біль у спині минув, тому від сьогодні ти будеш робити фізичні вправи і проводитимеш весь свій вільний час на подвір'ї, дихаючи свіжим повітрям». Келла із задоволенням погодилася.

Так, кожного ранку дівчинка робила різноманітні фізичні вправи, потім йшла до школи, а коли поверталася, то приготувавши домашнє завдання, бігла на вулицю, де її чекав веселий Ведмедик. Вони бігали і грали на подвір'ї, як і раніше. Завдяки фізичним вправам і свіжому повітрю, дівчинка забула про свої проблеми зі спиною назавжди.

Запропонована казка має декілька цілей. По-перше, підготувати дітей до свята першого вересня, оскільки, зазвичай, діти готуються до цього важливого дня з усією відповідальністю, а декому з них притаманний страх і невпевненість. По-друге, подолати негативні наслідки сидячого способу життя, які мають серйозні вади для здоров'я дитини, зокрема, щодо формування постави. По-третє, підказати дітям і дорослим, що потрібно робити у випадку, коли виникають проблеми зі здоров'ям. У наведеній казці нами описані неврологічні проблеми, пов'язані з хребтом, як наслідок сидячого способу життя. Вирішенням цих проблем є необхідність отримати консультацію лікаря, а далі – виконання профілактичних заходів у вигляді зарядки і гімнастичних вправ та дотримання певного режиму – прогулянки на свіжому повітрі. Необхідно зазначити, що, крім поставлених автором терапевтичних цілей, в казці виявився ще один неочікуваний позитивний результат, а саме: після прослуховування цієї казки декілька дітей написали свої власні казки на подібну тему. Діти виявили зацікавленість у написанні власних терапевтичних казок. Крім того, варто підкреслити, що одним із засобів терапії може слугувати терапія у вигляді виготовлення дітьми лялькового театру до запропонованої казки. Педагог може допомогти дітям виготовити ляльки із запропонованого матеріалу, що надасть можливість дітям розвивати їх мистецькі здібності.

Під час створення казки дорослі стикаються з проблемою, коли вони не мають жодної ідеї щодо казкової історії. У цьому випадку, авторки книги «Казкові можливості» Заряна і Ніна Некрасови радять «відпустити на волю» свою фантазію і уяву. Авторки пропонують наступні рекомендації:

1. Задавайте собі неочікувані запитання (*По газону йде ворона. Куди вона йде? На гілці сидить інша. Вони знайомі?*).

2. Знайдіть звичайній речі незвичайне застосування (*Наприклад, тканину можна перетворити на плащ для принцеси тощо*).

3. Яка це іграшка? (*Огляньте кімнату і задайте собі запитання: із чого можна зробити, наприклад, скатерку-самобранку. Скатеркою може слугувати будь-яка річ з предметів побуту*).

4. Подивіться на світ догори ногами (*Уявіть світ таким. Як він виглядатиме? Птахи повзають по землі. Чому? Щось загубили?*).

5. Підніміть камінчик і знайдіть на ньому якийсь малюнок (*Що означає цей малюнок? А якщо подивитися на камінець з іншого боку? Також можна розглядати малюнки на морозному склі, хмаринках тощо*).

6. Подивіться на все свіжим поглядом (*У буквальному сенсі, адже дорослі дивляться на речі за звичкою*) [5, 52-53].

Висновки. Таким чином, казкотерапія допомагає знайти вихід зі складної ситуації, сприяє трансформації особистості. Унікальність казкотерапії, як методу практичної психології і педагогіки в тому, що вона, по-перше, не має вікових обмежень і, по-друге, її можна застосувати як до людей, які «нормально» розвиваються, так і до людей, які мають особливості психофізичного розвитку.

Перспективи подальших наукових розвідок. Прогностичний потенціал проведеного дослідження зумовлений можливістю використання його матеріалів і висновків для здійснення подальших наукових пошуків з психології, педагогіки і психотерапії, розробки ефективних шляхів лікування казкою, встановлення причин і запобігання певних психологічних відхилень особистості, розкриття творчого потенціалу особистості тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бретт Д. Жила была девочка, похожая на тебя...: психотерапевтические истории для детей / Д. Бретт ; пер. с англ. А. Павлова. – М. : Независимая фирма «Класс», 1996. – 224 с.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Путь к волшебству. Теория и практика Сказкотерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : Златоуст, 1998. – 352 с.
3. Лещенко М. П. Щастя дитини – єдине дійсне щастя на землі: До проблеми педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / М. П. Лещенко. – К. : АСМІ, 2003. – Ч. I. – 304 с.
4. Ломакина Г. Сказкотерапия. Воспитываем, развиваем, освобождаем ребенка от психологических проблем / Г. Ломакина. – М. : Центрполиграф, 2010. – 158 с.
5. Некрасова З. Сказочные возможности / З. Некрасова, Н. Некрасова. – М. : ООО Издательство «София», 2007. – 224 с.
6. Откуда появились сказки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalsvit.com/sport-i-iskusstvo/otkuda-pojavilis-skazki.html>.
7. Пезешкиан Н. Творец и попугай. Восточные истории в позитивной психотерапии ; пер. с нем./ Н. Пезешкиан ; общ. ред. А. В. Брушлинского и А. З. Шапиро, предисл. А. В. Брушлинского, коммент. А. З. Шапиро. – М. : Прогресс, 1992. – 240 с.

8. Ткач Р. М. Сказкотерапия детских проблем / Р. М. Ткач. – СПб. : Речь ; М. : Сфера, 2008. – 118 с.

9. Kiernan B.U. The Uses of Fairy Tales in Psychotherapy [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://web.mit.edu/comm-forum/mit4/papers/Kiernan.pdf>.

РЕЗЮМЕ

Рубан Л. Искусство создания терапевтических сказок.

Статья раскрывает различные аспекты создания терапевтических сказок, направленных на психологическую и педагогическую помощь личности. Подчеркнуто, что сказкотерапия помогает скорректировать поведение ребенка, определенные психологические отклонения, раскрыть творческий потенциал, привить нравственные ценности. Кроме того, терапевтическая сказка лечит душу и касается важнейших чувств человека, а именно: дружбы, любви, отношений в семье, жизненных ценностей, личного роста. Выяснено, что уникальность сказкотерапии, как метода практической психологии и педагогики, в том, что она, во-первых, не имеет возрастных ограничений и, во-вторых, ее можно применить как к людям, которые «нормально» развиваются, так и к людям, которые имеют особенности психофизического развития.

Ключевые слова: сказка, терапевтическая сказка, сказкотерапия, педагогическая и психологическая помощь.

SUMMARY

Larysa Ruban. The art of telling therapeutic fairy tales.

The article reveals different aspects of telling therapeutic fairy tales that are aimed at psychological and educational assistance to the individual. Therapeutic fairy tales help to correct child's behavior, some psychological deviations, reveal creativity, and instill moral values. In addition, therapeutic fairy tales heal the soul and touch the most important human senses, such as friendship, love, family relationships, social values, personal growth. If you are carefully listening to a fairy tale, it is certainly possible to find an important source of wisdom.

You can come across the following kinds of fairy tales: fictional; didactic; psych correctional; psych therapeutic; and meditative. Fictional fairy tales are literary works (tales, legends, stories, etc.). Didactic fairy tales are the tales that are motivational and are aimed to motivate people to study a particular material. Psych correctional fairy tales are tales that are invented by psychologists, doctors and parents to solve some psychological problems of children. Psych therapeutic fairy tales are tales that help people change themselves, their world view. The main objective of meditative fairy tales is the removal of a certain psychological pressure, stress etc.

Fairy tales help children find the reviews of their own lives. And as a result children want to use an example of the positive hero in the struggle with their fears and problems. In addition, fairy tales give hope to a child that, no doubt, is a very important point. It is a mistake to think that fairy tales are focused only on children, because in the soul of every adult there is a little child who adores not only to listen to a variety of fabulous stories, but also to invent them. Adults gladly create fantastic characters who overcome various obstacles, difficulties, fears and so on. Parents often tell their own fictional stories to children.

It was found out that the uniqueness of telling therapeutic fairy tales as a method of practical psychology and pedagogy, firstly, has no age restrictions and, secondly, it can be applied to both people who develop "normally" and people who have special needs.

Key words: fairy tale, therapeutic fairy tale, fairytale therapy, pedagogical and psychological support.